

► Biblioteca deschisă ◄

ILIJA TROJANOW (n. 1965), prozator și publicist german. S-a născut la Sofia (Bulgaria), iar în 1971 a emigrat împreună cu familia, care obține azil politic în Germania. În perioada 1972–1984 (cu o pauză între 1977 și 1981), a locuit la Nairobi (Kenya), unde tatăl lui a lucrat ca inginer. A studiat dreptul la Universitatea din München (1985–1989). În 1989 a fondat Kiril und Method Verlag, iar în 1992, Marino Verlag, ambele edituri fiind specializate în literatură africană. În prezent locuiește la Viena.

După câteva jurnale de călătorie despre Africa și o antologie de literatură africană contemporană, apărute la începutul anilor '90, publică, în 1996, un prim roman, *Die Welt ist groß und Rettung lauert überall* („Lumea e mare și salvarea pândește peste tot”), inspirat de experiența de refugiați politici a lui și a părinților lui. Alte romane semnate de Trojanow: *Autopol* (1997), *Der Welten-sammler* („Colecționarul de lumi”, 2006), *Eistau* („Dezgheț”, 2011), *Macht und Widerstand* („Putere și rezistență”, 2015), *Doppelte Spur* („Pistă dublă”, 2020). Este autorul mai multor jurnale de călătorie: *Der Sadhu an der Teufelswand* („Sadhu-ul de la Zidul Diavolului”, 2001), *Anden inneren Ufern Indiens* („Pe malurile interioare al Indiei”, 2003), *Indien. Land des kleinen Glücks* („India. Țara miciei fericii”, 2006), *Gebrauchsanweisung für Indien* („Instrucțiuni de folosire pentru India”, 2006), *Nomade auf vier Kontinenten* („Nomad pe patru continente”, 2007) ș.a.

Putere și rezistență este prima carte a lui Ilija Trojanow tradusă în limba română.

ANDREI ANASTASESCU (n. 1981) este traducător literar. Studii de germană, neerlandeză și traducerea textului literar la Universitatea din București. A tradus cărți de Christian Kracht, Jenny Erpenbeck, Ulrich Plenzdorf, Walter Benjamin, Hito Steyerl, Niklas Luhmann, Peter Sloterdijk ș.a. (din germană) și de Willem Jan Otten, Karel Glastra Van Loon, Arthur Japin și P.F. Thomése (din neerlandeză). În 2009 și în 2015, a obținut bursa „Schritte” a Fundației S. Fischer (Berlin).

ILIJA TROJANOW

Putere și rezistență

roman

Traducere din germană de ANDREI ANASTASESCU

CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel/fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

cartier.md

Cărțile Cartier pot fi procurate online pe shop.cartier.md

și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Noble și cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 022 21 42 03.

E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 022 24 10 00.

E-mail: librariadinhol@cartier.md

Colecția *Biblioteca deschisă* este coordonată de Vasile Ernu

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Lucia Țurcanu

Coperta colecției: Vitalie Coroban

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoeditare: Ruxanda Sava

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Ilia Trojanow

PUTERE ȘI REZISTENȚĂ

Ediția I, octombrie 2020

© S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main, 2015

© of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI.

© 2020, Editura Cartier pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

traduki™

Această carte a apărut cu sprijinul oferit de TRADUKI, o rețea pentru promovarea literaturii din care fac parte: Ministerul Federal al Afacerilor Europene și Internaționale din Republica Austria, Ministerul Afacerilor Externe din Republica Federală Germania, fundația culturală Pro Helvetia din Elveția, KulturKontakt Austria, Institutul Goethe, Agenția Slovenă de Carte JAK, Ministerul Culturii din Republica Croația, Resortul pentru Cultură al guvernului principatului Liechtenstein, Fundația Culturală Liechtenstein și Fundația S. Fischer.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Trojanow, Ilija.

Putere și rezistență: roman / Ilija Trojanow; traducere din germană de Andrei Anastasescu;

coperta: Vitalie Coroban – [Chișinău]: Cartier, 2020 (Tipogr. „Bons Offices”) – 452 p. –

(Biblioteca deschisă / colecția coordonată de Vasile Ernu, ISBN 978-9975-79-922-5).

Apare cu sprijinul S. Fischer Foundation by order of TRADUKI. – 800 ex.

ISBN 978-9975-86-455-8.

821.112.2-31

T 87

Pentru Abdurrahman Paşa

Acest roman se bazează pe mărturiile orale și scrise ale unui număr mare de foști deținuți politici, precum și ale câtorva ofițeri în retragere din rândurile Securității Statului din Republica Populară Bulgaria. Materialele reproduse în text („din arhiva securității statului”) reprezintă documente originale, extrase din dosarele, disponibile temporar și parțial, ale unuia dintre acești membri ai rezistenței.

Prima oară istoria apare sub formă tragică, a doua oară sub formă absurdă, a treia oară sub formă deopotrivă tragică și absurdă.

Milcio Minkov, torționar amator din
Panaghiuriște, filozof în timpul liber

1999 povestește

Înainte, un bărbat care-și înșela nevasta trecea drept de-generat moral. Om rău, om rău și de nimic. Dacă respecti-vul era membru de partid, se spunea despre el că a comis o greșeală. O nechibzuință, se mai întâmplă. Dacă un ștab seducea o fiică de muncitor, tovarășii îl băteau pe umăr. *Ștregar ce ești!* Iar dacă unul dintre ei colecționa aventurile amoroase ca pe niște decorații, era admirat pentru talentul lui de seducător. Așa stăteau lucrurile înainte. Azi, morala depinde de dolar.

O epocă măreață se apropie vertiginos de sfârșit, iar pepe-nii verzi, tăiați pe marginea drumului, strălucesc voluptuos. Ingeniozitatea vânzătorilor e demnă de toată lauda: sunt de-a-juns două picături de urină injectate în pepene ca el să și crească roșu și gras, pepenele ăsta de vis. Ce soluție elegan-tă, un adevărat exemplu de eficiență modernă, în locul ane-voioaselor și complicatelor procedee de altoire de odinioară. Strămoșii se căzneau să corcească porci cu miriapode, pentru a stimula producția de ciolane de porc. Miciurin, erou al ge-neticii, cavaler al fiecărei mese rotunde, cum de-ai reușit tu să crezi un tractor rezistent la rugină? Simplu, dar rafinat: l-ai încrucișat cu cartoful...

S-a dus vremea tromboanelor și a fanfarelor, acum sunt la modă claxonul și degetul mijlociu ridicat, roțile – de-o par-te și de alta a liniei mediane, detalii superflue în retrovizor, o basma mânjită de ulei în șanțul de pe margine, bucăți de pâine coaptă în casă, o prună putrezită și un Passat, anul de

fabricație: 1977, achiziționat din cartierul industrial al unui orașel vest-german de către un tânăr, student la economie politică, tânăr care, în străinătate, se hrănea cu conserve aduse de acasă, un Variant verde ce și-a slujit cum se cuvine posesorul până acum o oră, o relicvă din vremuri de sărăcie, gențile sunt aliniate lângă portbagajul deschis, așteptarea continuă. Mare păcat că trece secolul ăsta! Mai e cumva timp pentru o reluare, pentru o ultimă șansă de a ne sufla mucii?

Fără sentimentalisme, dacă se poate, previziunile pentru veacul următor sunt splendide, n-ai niciun motiv să-ți pierzi curajul, toate bateriile și acumulatele sunt încărcate. În apropiere de Sevlievo, o bătrână cu un reportofon se strecoară afară din casă. Ca în fiecare noapte a ultimilor zece ani. Strânge, tremurând, aparatul la piept, apasă pe butonul de înregistrare, e atentă să nu scoată niciun sunet, niciun suspin, niciun geamăt, pentru a nu deranja vocile. Au venit în zori de zi să-l ridice pe fratele ei, de atunci nu s-a mai întors. El îi vorbește, femeia e sigură de asta. Era sociabil dispărutul, fratele ei mai mare, prietenii făceau mereu cerc în jurul lui, nici pe ei nu i-ar asculta nimeni dacă sora lui n-ar ieși în curte noapte de noapte, cu reportofonul în mână, și n-ar sta cât mai nemișcată, de frică să nu sperie vocile, care au rămas mute atâta vreme. O dată pe lună, fiul ei își parchează mașina în fața casei ce scârțâie din toate încheieturile, apoi urcă scările, cu o pungă plină de casete goale în mâna stângă. Nu stă mult, nu are timp să guste din ștrudelul pe care i l-a făcut ea. Femeia înfășoară o bucată mare într-un șervet de bucătărie și i-l dă ca să-l aibă pe drum, el îl înghite pe nerăsuflăte când oprește să facă plinul. Când ascultă peste zi înregistrările nocturne, la bucătărie, singura încăpere încălzită iarna, cu picioarele îmbrăcate în șosete de lână groase,

tricotate de ea însăși, nu aude voci. Înainte, ținea casetele sub cheie, într-un dulap. Dulapul e plin de mult. Închide ochii oboșiți și așteaptă noaptea următoare.

Unii dintre cei care gonesc pe drum stau încordați la volan, alții conduc numai cu degetele mari și cu tuse tabagică. Doar cei care privesc obstacolele prin geamuri fumurii le vor îndepărta din cale. Există fețe înghețate, există fețe care parcă au fost spălate la o temperatură prea ridicată – de exemplu, fața directorului penitenciarului, cel care se dedică plin de zel sarcinii de a-i întâmpina pe jurnaliști. Are un hematom sub ochiul drept, ochiul stâng i se zbate. Unul dintre jurnaliști întreabă:

— Ați activat aici și înainte, nu-i așa?

— Nu.

— De când lucrați aici?

— Abia din 1980.

— Deci din perioada veche.

— Nu, aia a fost înainte.

— Înainte?

— Da, în anii '50.

Nu-i așa că sunt încântătoare creaturile astea umane? Rachiul la toată lumea, le torni generos în pahare, apoi amesteci bine cărțile, cineva o să aibă grijă să le măsluiască la timp.

— Acum sincer, între noi, ce ați... cu cadavrele... atunci?

— Au fost îngropate undeva, oricum nu pe terenul nostru, ce vă trece prin minte, undeva în spatele penitenciarului, la noi nu există documente, eu nici nu eram aici pe vremea aia, mai mult nu știm, la un moment dat o să facă săpături și o să descopere craniile.

Jurnaliștii își continuă drumul, merg la Praveț, la o conferință internațională despre umor și putere, e o soluție economică, doi iepuri dintr-un foc. Sunt veseli, a trecut iarna

cu fleșcăraia ei, mai au o porție bună de viață înainte, clesidra e la fel de plină și sus, și jos. Cum n-au atras atenția în perioada anterioară, azi pot să-și vâre și ei coada în anumite lucruri, prudent, se înțelege, tot pe furiș. Pișcătoarea amintire a deschiderii unei uzine de semiconductoare pică la fix, tocmai într-un sat numit Praveț, pe care îl ridicaseră toți la rangul de orășel, la începutul carierei lor însăilate. Prim-secretarul Jivkov – căruia i s-au organizat de curând funeralii naționale, jurnaliștii au fost de față, au făcut un rezumat echilibrat – își onorase astfel satul natal:

— E o bucurie extraordinară să inaugurăm astăzi, în acest loc, această uzină importantă, extrem de importantă. Și vă promit, dragi tovarășe și tovarăși: azi sunt doar jumătăți de conductoare, dar mâine, mâine vom produce conductoare întregi!

Jurnaliștii râd amintindu-și un banc îndrăzneț, fereastra e deschisă, cine-i depășește fără să râdă cu ei ori știe pe dinafară bancul, ori nu l-a înțeles.

— Nu, nu. Țsta-i mai bun. Jivkov ține un discurs aniversar: „Astăzi, o cincime din lume este socialistă, dar mâine, vă jur pe Marx, pe Engels și pe hanul Krum, mâine va fi o zecime din lume!”

Camionul din fața lor gâfâie.

— Egalitate pe tabela de marcaj, dragul meu. O binemeritată remiză. E tare greu să alegi în condițiile astea.

Alege dacă poți!

Într-un apartament de la etajul paisprezece dintr-un oraș-satelit al unui stat-satelit. Prețul: înainte, zece ani de așteptare, azi, zece mii de dolari. Vedere spre o mare de blocuri. La nord, dealurile de la poalele munților Plana, la sud, muntele capitalei, pe unul dintre versanții lui, o vilă, o ade-vărată fortăreață digitală, securitate, protecție, antiefracție.

Aici, crizantemele sunt stropite cu șiretenie țărănească. Un apartament strâmt, o vilă spațioasă. Doi bătrâni care au păstrat toate chitanțele vieții. Le-au salvat în minte, le-au stocat în dosare. Stelele de pe cer, o distorsiune; în oglindă, o față căzută.

Secolul se topește, sub limbă a rămas lipit un rest de bomboană amară, *tu, patrie iubită*, o scară fără trepte, *tu, rai pe pământ*, sub schinduf cadavrele așteaptă aerisirea, *nemărginită e splendoarea ta*, o grămadă de pepeni injectați cu urină, iar pe marginea drumului, oameni în sudoarea deznădejzii lor. Noi însă gonim mai departe. Orice-ar fi, nu oprim.

KONSTANTIN

Trădare, care este numele tău? Ce adresă ai, cât porți la guler? Primești pensie? Ai de gând să te retragi vreodată? Îți scrii memoriile? Câte pocitanii ai adus pe lume? Le-ai învățat să trădeze tot ce mișcă?

Sunt zile în care presiunea apei nu ajunge până la etajul paisprezece. Picură din robinet. Gălețile sunt umplute preventiv, frigiderul e plin de sticle de apă. La duș pot să renunț momentan. Împrejurările exterioare n-au fost decât rareori pe măsura stării mele de spirit. De la fereastra bucătăriei văd chioșcul de ziare, alături, stația de autobuz, vizavi, micul pod peste canal, spre piață. Dimineața, de îndată ce se ridică grilajul chioșcului, îmi trag pantalonii și geaca peste pijama, cobor scările, ies din bloc, îmi aleg ce vreau să citesc, cu mici diferențe în fiecare dimineață. Îmi permit două ziare pe zi. Dacă-l cumpăr și pe al treilea, trebuie să mă zgârcesc la cină. Nu că mi-ar fi greu: privațiunile sunt o chestiune de antrenament. Un castronel de iaurt și o felie de pâine îmi sunt de-ajuns. Cel mai adesea aleg 24 DE ORE + STANDARD, ocazional MUNCA + POLITICA, rareori CUVÂNTUL + DEMOCRAȚIA. Sau CAPITAL. Am de unde alege, sunt mai multe ziare decât informații.

— Nu trebuie să cumpărați ziarul pentru un singur articol, Bai Konstantin, asta se cheamă risipă.

Proprietarul chioșcului privește ziarul despăturit din mâinile mele, apoi arată cu mâna spre banca din stația de autobuz. Invitația asta – o mică dovadă de generozitate – îmi produce

o impresie neplăcută. Stă de dimineața până seara în chioșcul lui ordonat, e înconjurat de știri care nu înseamnă pentru el decât un mijloc de supraviețuire. Cearcănele i s-au închis la culoare în ultima vreme. Îl refuz politicos. Mi s-ar părea exploatare curată; nici pe el nu-l dau banii afară din casă.

La o ceașcă de ceai din plante medicinale, lăsat să infuzeze șapte minute (ultimul cadou de la fratele meu a fost un cronometru de bucătărie), răfoiesc ziarele, în fiecare dimineață cu silă. Politica m-a scârbit dintotdeauna. Chiar dacă mi-a ocupat toată viața. Cineva care a citit *Capitalul* de șapte ori, din scoarță-n scoarță, într-o celulă, cu un pix care păta, visează la vremuri în care să nu mai fie nevoie de asemenea cărți. Ca deținut, nu-mi rămânea decât să studiez „clasicii“, așa cum citește diavolul evanghelia. Ce era demonic în chestia asta? Demascarea sfinților lor!

Cititul ziarelor nu durează mult. Știu ce caut; de restul fac abstracție. Asta se cheamă, de obicei, să citești printre rânduri; e o expresie folosită de cei care scriu printre rânduri. Măsurarea umbrei pe care o aruncă polemica și propaganda permite concluzii cu privire la poziția soarelui. Dacă stăpânești metoda asta, te poți informa, ca deținut, mai precis decât cei aflați în libertate, cărora titlurile de pe prima pagină le trec pe la nas, o adiere plăcută. La micul dejun (o bucată de brânză de oaie, câteva felii groase de pâine albă, vara niște pepene verde, câteva prune sau caise, duminica un ou fiert), ascult la radio știrile de la ora 8, apoi revista presei, urmată de tema zilei. Când au loc dezbateri parlamentare mai importante, dau drumul la televizor. De fapt, în țara asta nimic nu are importanță, asta dacă nu crezi (ca mine, din obișnuință, din încăpățănare) că în orice pasaj de ziar, oricât de neînsemnat ar fi, se ascunde ceva esențial.

Așa trece timpul, fără abatere. Nu știu cu ce-și umplu ceilalți zilele. Când ne întâlnim, în fiecare miercuri dimineață, îmi revine sarcina să analizez evenimentele recente. Nu oricine găsește drumul în cabinetul de oglinzi al politicii. Ceilalți se ceartă din ignoranță de obicei, mă contrazic cu argumente nechibzuite. Vor să arate că au cap fără să și-l folosească. O pacoste foarte răspândită. Împărțim o sticlă de rachiu făcut în casă, adusă de unul dintre noi. Unii (nu mulți) comandă o cafea mică la cârciumar. El le-o servește cu două cubulețe de zahăr împachetate în hârtie subțire. Înainte, pe masă era o zaharniță. La sfârșitul volubilelor noastre dimineți, zaharnița rămânea goală. Cârciumarul nu ne-ar tolera aici dacă nu ne-am fi unit forțele odată și nu l-am fi frecat zdravăn pe tatăl lui, încălzindu-l cum am putut, într-o barcă spartă, în mijlocul apei reci ca gheața. Cei care-și puneau prea mult zahăr în cafea au ținut viața lui taică-său în mâinile lor și l-au încălzit, au avut grijă să nu sufere degerături (altuia i-au fost amputate picioarele). Noi, cei care bem în fiecare săptămână, la masa asta sobră, apă de la robinet, un păhărel de rachiu, o cafea, cei care ne-am petrecut tinerețea la închisoare, în lagăr am fost cu toții, decenii de-a rândul, o pată de rușine în amintirea rudelor. Oricât de des era dusă la curățat fața de masă a istoriei familiale, pata asta nu ieșea. Cârciumarul avea deci toate motivele să-și blesteme tatăl, pe căposul ăsta nenorocit, care-l împiedicase să se bucure de o viață mai comodă, mai reușită. Dacă voiai ca semenii tăi să fie mândri de tine, trebuia să faci tot posibilul ca să nu ieși în evidență.

Oricât batem câmpii, facem ce facem și ne întoarcem la tema care ne strânge laolaltă, o dată pe săptămână, ne ambalăm, vorbim tare, și mai tare, până când vine la noi cârciumarul și ne roagă să ne liniștim, pentru că i s-au plâns niște clienți de la mesele vecine.

— Din cauza gălăgiei sau a conținutului? întreb eu.

— Nu-i nevoie să îndreptați lumea asta strâmbă tocmai la mine-n cârciumă!

Tonul lui e mai degrabă implorator decât arțăgos.

Mă uit la lingăii de la celelalte mese, care întorc repede privirea. Nu-i greu de ghicit ce cred despre noi... Mai lăsați odată trecutul în pace (*ergo*: împăcați-vă cu înfrângerea), ce-a fost a fost, să mai trecem și peste (adică peste morminte), ce tot zgândăriți atâta la răni vechi (în loc să vă preocupați de noile răni)? Până și la masa asta, la care se înghesuie vreo două secole de temniță, se întâmplă uneori ca trecutul nostru să fie bagatelizat.

— Am avut ghinion, generația noastră – se plânge unul –, ce ghinion îngrozitor! Ne-am născut în vremuri rele, n-am avut noroc.

— Ce-a fost atât de rău la epoca noastră? îl întrerup eu. Am luptat pentru ceva în care am crezut. Am fost gata să ne jertfim pentru ceva mai de preț decât propria noastră viață. A fost un dar al destinului. N-aș vrea să fi trăit în nicio altă perioadă.

— Ești chiar atât de sigur? întrebă Toma, unul dintre puținii pe care i-aș considera prietenii mei.

— Eu aș prefera să-mi duc viața într-un viitor îndepărtat.

— Când...? se grăbește Toma să adauge, de parcă am fi învățat dinainte acest schimb de replici.

— Când n-o să mai existe poliție, închisori, ministere și rachiu prost!

— Kosio, Kosio, n-o să te schimbi niciodată.

— Vrei să mă măgulești?

Ceilalți scutură energic din cap, tipic Konstantin, mereu contra, din principiu, în glumă. Trebuie să pună totul la în-

doială, mereu. Știu, sunt obositor. Îi las pe ceilalți să vorbească, îmi țin gura. Când primii clienți intră agale în local la ora prânzului, suntem invitați politicos să plecăm. Mai stăm afară, la ușă, durează ceva până ne risipim. Un vraci, care n-a petrecut niciun an în lagăr, încearcă, la despărțire, să-mi vândă niște sedative.

— Las-o mai moale, amice!

Mă bate pe piept.

— Te-ai sacrificat destul, ai făcut mai mult ca oricare altul.

— Câtă dreptate ai! îi răspund eu. Toți cei care au făcut sacrificii mai mari sunt în pământ acum.

Liftul se strică des. Mai e unul în bloc, dar în el nu merge lumina, de mult. Copiii vecinului se tem de spațiile înguste, de întuneric. De când știu că am petrecut zile, săptămâni, luni întregi într-o încăpere nu mai mare decât liftul ăsta

(Câți ani ai stat la zdup, nenea?

Câți ani ai tu?

Cinci.

Am stat câți ani o să ai tu când o să fii de două ori mai mare ca acum.

Nu-nțeleg!),

sună la ușa mea:

— Nenea, ne duci jos?

Le plac bastonul meu ornamentat, barba mea albă. Se joacă afară, prin buruieni și moloz, până ce-mi zăresc silueta familiară, atunci când mă întorc de la cumpărături sau de la o plimbare extenuantă, pe care mă forțez de fiecare dată să o fac. Cu vârful ascuțit al bastonului, apăs butonul dintre cele două lifturi. Odată se aprindea un beculeț roșu. Verific poșta, cheița rămâne înțepenită în broască, cutia e goală.

Așa îmi trece timpul. Într-o stare de vigilență autoimpusă. Noaptea fixez cu privirea profilul muntelui Vitoșa. Bat noi cuie în zid pentru amintiri ce stau atârinate de mult, urc nostalgic în taxiul unui fumător, după atâția ani de abținere viciul meu e ca un chiștoc aruncat pe jos. Să strâng chiștoc după chiștoc, să fărâmițez în palmă resturile de tutun, să le îndes în cel mai lung dintre chiștoacele adunate, să-l aprind, să cobor din mașină, să escaladez vârful niciodată luminat al insomniei. Vitoșa, prea ușor de urcat pentru alpiniști, prea anevoios pentru visătorii în baston.

Vecina de la capătul culoarului, o asistentă medicală ajunsă la vârsta la care până și un ruj aplicat decent arată exagerat, își face griji pentru mine din cauza vieții mele solitare. Dacă o întreb de ce așa avea nevoie de o parteneră, Dora îmi înșiră un pomelnic de convenții, încheind cu maxima potrivit căreia omul trebuie să-și împartă mâncarea cu un semen. Îi răspund că îmi împart mâncarea cu maidanezul nevoit să urce din greu paisprezece etaje deoarece majoritatea locatarilor îl gonesc cu piciorul din lift. Se ține în viață în ciuda faptului că are o labă schiloadă, doarme la ușa asistentei și capătă de mâncare la ușa mea; asta ne unește pe toți trei. Câteodată, îl urmăresc prin vizor – tenace animal.

Trebuie să înțelegi, încercau să mă convingă în șoaptă, pe vremuri, simpatizanții pasivi ai partidului, noi nu suntem la fel de puternici. Suna ca un reproș, ca și cum demnitatea ar fi fost un cusur, ca și cum ar fi fost vina mea că nu făceam compromisuri, că nu cedam. Când ne luam la ceartă – destul de rar, pentru că și a te certa cu mine putea să trezească bănuieli –, îmi reproșau lipsa de indulgență.

Singurătatea este șansa de a cunoaște un om interesant.
Fraza asta, rostită la repezeală, ușuratic, i-o atribuisem lui

Montaigne. Câteva zile mai târziu, Dora m-a corectat. *E mai ușor să fi totdeauna singur decât să nu fi niciodată singur.* Asta era fraza lui Montaigne. Dar poate îmi plăcea mai mult aforismul lui La Bruyère: *Ce mare nenorocire, aceea de a nu putea fi singur!* O contrazic, la care ea îmi răspunde că, sigur, vreau să am contact cu oamenii, dar numai cu cei care nu există. Adagiul meu, în schimb – continuă ea –, nu mi-e cunoscut decât mie, așa că pot să-l prezint liniștit drept propria mea vorbă de duh.

Dora, ca și mine, nu mai are somn, noaptea flanează pe internet, amenajează, între două partide de bridge (*Hospital Bridge*, o pagină web populară mai ales în rândul celor care lucrează în ture de noapte), spitalul ideal, un spital exemplar, care-și merită numele de Spital Municipal. Se informează pe larg înainte să comande stativele de perfuzie care-i lipsesc în viața de zi cu zi, noi brancarde, perne, spătare reglabile, dispozitive pentru recuperare motorie, alege totul, până la ultimul detaliu, pentru „Clinica intențiilor sănătoase“, după cum a numit ea spitalul, cu oarece sprijin din partea vecinului ei de la celălalt capăt al culoarului. Ore-n șir, administrează coșuri de cumpărături, fără să trimită niciodată vreo comandă. Totul e atât de accesibil, îți vine să-ți smulgi părul din cap, îmi explică ea odată în timp ce facem târguieli împreună – activitate devenită obligatorie pentru amândoi de când a descoperit câteva roșii stricate în sacoșa mea de iută. Vânzătorii din piață i se par suspecti, n-are o părere bună despre capacitatea mea de a nu mă lăsa dus de nas.

— În lucrurile esențiale, nu m-a tras încă nimeni pe sfoară.

Zâmbește la mine de parcă aș fi un pici lăudăros.

— Da, da, domnule Șaitanov, vorbe mari, roșii stricate.

Se pricepe de minune să dea replici laconice.

— Faci „clic” de trei ori, spune ea examinând legumele, trei clicuri din astea grăbite, și s-ar rezolva totul, am avea un scaun pentru dializă cu sistem electric de ajustare a înălțimii, mobil și stabil, la numai o mie de dolari – un fleac! Ar trebui să le fie rușine că vând roșii din astea.

— Nu toată lumea are pretențiile dumneavoastră, stimată doamnă.

— Da, îi răspund eu, e un fleac. Dar un fleac imposibil de realizat.

Am putea să ne luăm la revedere pe culoar; dar cum să-i întorc spatele unui om trist? De când știu ce biscuiți îi plac, am mereu în dulap câteva pachete de rezervă, alături de o sticlă de whisky neatinsă de ani de zile, sticlă pe care am primit-o cadou de la un emigrant venit în vizită acasă.

Cu toate beteșugurile mele, încă mă țin bine cât de cât. Bătrânețea e un dușman la fel de cumplit ca Securitatea. De ani de zile lupt pe două fronturi. Internistul e uimit de felul în care îmi amân sfârșitul. Sunt dovada vie, anunță el cu orgoliu de eretic, că spiritul este mai puternic decât materia. Nu-i nevoie de standarde așa de înalte, îl contrazic eu. Explicația e mai profană: mai am o socoteală cu trădarea. Până n-o închei și pe asta, o să continui să iau conștiincios cele douăsprezece pastile care mă țin în viață, așteptând o nouă ocazie.

Bătrân cum sunt, mă prezint dis-de-dimineată în fața ușii grele, cu spatele drept.